

Dr. DOMINKÓ ISTVÁN

„Legyen füled a hallásra!”

A hallásfejlesztés módszertani szempontból a zenetanár legfontosabb feladatai közé tartozik, amelynek gyakorlásáról nem szabad megfeledkezni a tanulmányok későbbi éveit alatt sem. Ha jól belegondolunk, tényleg akkor szerencsés a helyzet, ha Kodály álma szerint már a gyermek születése előtt 9 hónappal elkezdődik, de az is felettebb igaz, hogy az ember élete során igazán soha nem érhet véget. Ahogy minden más szakterületen, szerencsére professzionális muzsikusként sem úgy működünk, hogy a tökéletesség szintjére már eljutottunk volna, ahonnan nincs hova fejlődni tovább. Folyamatosan érzékenyebbé válik hallásunk, még ha nem is olyan látványosan történik mindez, mint gyerekkorban, viszont éppúgy azokkal a dolgokkal foglalkozunk, amelyek az auditív percepciónk segítségével adnak folyamatosan újabb megértést, felfedezést, rácsodálkozást. A tanításunk gyakorlatában a hallott dolgokra való reagálásunk különbségeiben fedezhetjük fel a változást, így érezhetjük csak igazán viszonyításképpen, hogy például mennyit fejlődünk a gyakornoki éveinkhez képest.

A zeneiskolába való bekerülés feltétele a felvételi meghallgatás, mely találkozás során igyekszünk minél alaposabban megismerni a jelentkező személyiségét és zenei képességeit. A rendelkezésünkre álló rövid idő alatt megpróbálunk megállapításokat tenni és minél pontosabb képet kapni a hangmagasságok visszaadása, egy gyermekdal tisztán éneklése, a ritmusok visszatapsolása alapján, de még azt is nagy eséllyel megjósolhatjuk, hogy valamilyen tapasztalt hiányosság esetén mennyire lesz fejleszhető a gyermek hallása. Nem felejtsem, amikor zeneiskolás voltam, hallottam egy történetet egy anyukáról, aki a sikertelen zeneiskolai felvételi után elvitte gyermekét a fülészetre hallásvizsgálatra, mert nem akarta elhinni, amit a zenetanár mondott, hogy „nem jó a gyerek hallása”. Persze a negatív orvosi lelet lobogtatása után alaposabban el kellett magyarázni az anyukának, hogy egészen másról van szó. A tanárom is emiatt mesélte el a történetet, amolyan tanulságul nekem, hogy mennyire fontos megérteni, hogy mennyivel több a zenei hallás (amellyel – egyszerűen fogalmazva – a fülbe jutó frekvenciák közötti különbséget észleljük), mint a biológiai vagy természetes hallás (amely alatt többek között a külvilág

zajának, a környezet hangjainak, a beszédnek, összességében az akusztikai jelek észlelését értem). A kutatások szerint még a feldolgozás is máshol zajlik: a zenéé a jobb agyfélteke hallóközpontjában, míg a beszédé a balban. Nem elvárható tehát, hogy mindenki rendelkezzen kifinomult zenei hallással, mi több, az emberek 4-5 százalékát kifejezetten dallamsüketség jellemzi, ami azt jelenti, hogy tökéletesek a hallószerveik, ám zenei hangmagasságok és relációk megkülönböztetésére mégsem képesek¹.

A zeneiskola megalapozó éveiben a legfőbb cél éppen az, hogy felfedezzük a gyerekekkel a zenei hallásuk érzékenységét, minőségét, a zenével való foglalatosság során jelentőségét. A szolfézstanítás is akkor igazán eredményes, akkor fogja sikeresen előkészíteni a hangszeres tanulást, ha az elméleti ismeretek elsajátítása mellett nagy gondot fordítunk a hallásfejlesztésre, a fül érzékenységének növelésére. Ide tartozik a belső hallás, a zenei elképzelés megalapozása is, hiszen tiszta zenei hallás nem képzelhető el jól működő és megbízható belső hallás nélkül. Kodály munkásságának és a nevéhez fűződő módszerek elterjedésének köszönhetően számos bevált gyakorlatunk van a hallás fejlesztésére, középpontban az énekléssel, a belső hallást és megvalósítást egyaránt segítő szolmizációval, ritmusgyakorlatokkal, melyeket természetesen nem csak a szolfézstanárok tartanak módszertani palettájukon. Hálás lehet az a zenetanár, aki olyan növendékkel kezdheti el a hangszeres tanulást, aki jó iskolájának és kitűnő szolfézstanárának köszönhetően komolyabb alapokat kapott, hisz sokkal könnyebb lesz vele a dolga már az első órákon is. Persze ennek ellenkezője sem tántoríthatja el attól, hogy az esetleges hiányokat pótolja, de végül is akkor szerencsés a konstelláció, ha a siker érdekében mind a kötelező, mind a hangszeres tárgyakat tanítók párhuzamosan, egymással karöltve egyirányba tudnak tartani.

A Kórusiskolában kollégáimmal abban a szerencsés helyzetben lehetünk, hogy növendékeink a kodályi elven való működés révén igényes alapozásban részesülnek. Eleve alaposabb szűréseken esnek át a felvételi meghallgatáson, ezért többségében igaz, hogy zenére fogékony, jó zenei hallással rendelkező növendékeket taníthatunk. Így amikor azt az instrukciót kapják, hogy „fülelj csak oda, hallgasd meg jobban!”, jellemzően nem úgy néznek ránk, mintha kínaiul kérnénk valamit. Köszönhetően a sok együttlézésnek, hangképzésnek, kamaraéneklésnek, a napi órarendi rutinba beépített szolfézs- és énekóráknak, kóruspróbáknak, a kötelező hangszeres tanulásnak, rengeteg muzsikával

¹ https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_altalanos_pszichologia_1/ch14s05.html

találkoznak zenehallgatás, zenetanulás és olykor előadás formájában. Szó szerint életük része a zene. Eme kívánatos állapot megteremtése volt Kodály álma, melyet egy más típusú iskolában sem szabad feladnunk, még ha az iskolai ének-zene oktatás szempontjából korántsem olyan elfogadható a helyzet, mint néhány évtizeddel ezelőtt. Annak tesztelésére, hogy mennyire értik növendékeim a hallás általi megfigyelésnek, kontrollnak a lényegét, gyakran kérdelem tőlük, hogy „mivel zongorázunk?“, „mivel pedálozunk?“, „hogyan döntjük el, hogy mi volt jó és mi nem?“. Szinte mindig azt mondják – már első ízben is –, hogy „a fülünkkel“! Természetesen az eltérően válaszolóknak is hamar megtaníthatjuk, hogy semmi értelme nincs nyomkodni a billentyűket, taposni a pedált, elképzelés és kontroll nélkül végigjátszani egy darabot, csak ha rajta van a fülünk, mint egy kiskutyának, aki még álmában is észreveszi, ha megérkezett gazdija, mert hazavárja. Ezeket a kis érzékeny antennákat állítgatjuk, élesítjük mi zenetanárok nap mint nap. Nyilván szükséges most eltekintenünk attól az apróságtól, hogy a hangok érzékelését is az agyunk végzi, hiszen a fülünk csak a hallószervünk látható része, de muzsikusként nincs is többre szükségünk annak megértésénél, hogy fülünk a kulcsa mindennek.

Felettébb fontos felfedezés lehet ez annak, akire sokat várt türelmesen tanára, hogy végre megértse, meghallja, amit kér tőle. Magam is tapasztaltam, hogy milyen sok oldalról képes megközelíteni ugyanazt a kérdést egy zseniális füllel és jó pedagógiai érzéssel megáldott zenetanár, és milyen kitartással teszi mindezt annak érdekében, hogy rávezesse növendékét a dolgok meghallására. Szóban is világosan kifejezhető a különbség a zene pusztán hallgatása, észlelése és mélyebb felfogása, megértése között. Mindaz, aki már ilyen füllel hallgatja a muzsikát – akkor is, amikor önmaga játssza –, képes lesz helyesen értelmezni, meghallani a zene mélyebb tartalmát. Egyébiránt is hatalmas összefüggés van a zene hallás általi megértése és a prózai dolgok, információk megértése, felfogása, de még az intuitív, ki nem mondott dolgok észlelése között is. Mintha a hallás fejlesztésével, a fül érzékenységének növelésével egy sereg más dolgot is sokkal jobban megértenénk, legalábbis zenészként többnyire ezt tapasztalom. Többek között ezért is válik mostanság az állásinterjúkon is egyre fontosabb tényezővé, hogy a jelentkező tanult-e zenét vagy sem. A zenetanulás komplexitása majd minden területen hatalmas fejlődést képes eredményezni, így például a gyakorláshoz is szükséges kitartás mellett az érzelmi intelligencia magasabb szintje és a „jelenségek észlelése iránti fogékonyság” is mind hiánycikk a munkaerőpiacon. Jó, ha tisztában van ezzel szülő, növendék és zenetanár

egyaránt, amikor azon gondolkodik, hogy elkezdje-e egyáltalán, vagy folytassa a már megkezdett zenetanulmányait.

Mivel érzékeny szenzorról beszélünk, mondani sem kellene, hogy nagyon vigyázni kell fülünkre és fizikai hallásunk megőrzésére. Merthogy annak gyengülése, netán elvesztése után már csak a beethoveni belső hallás marad, mint a zene művelésével szorosan összefüggő eszköz. Arról is szükséges beszélni, hogy a halláskárosodás veszélye még a klasszikus hangszereken játszókat is veszélyezteti, néhány hangosabb hangszer vagy gyakori zenekari játék esetében akár a foglalkozási ártalom szintjére is emelkedhet, de ezt nem számítva is sokkal jelentősebb a probléma manapság, mint valaha. A világ jelentős mértékben zajosabbá vált, és sajnos már nem csak a városokban, ahol a járművek és az utca zaja elnyom minden egyebet annyira, hogy egymás szavát sem lehet érteni. Sajnos a zenehallgatási szokások megváltozásához is szorosan köthető, hogy egyre több a csökkent hallásképességgel rendelkező gyermek és fiatal felnőtt, amelyre régebben inkább az öregedés jelekét tekintettek. Az általam csak „agybadugósnak” nevezett fülhallgatók nagyon hamar roncsolni kezdik a kifinomult hallásért felelős szöveteket (hallósejteket), főleg, ha kontroll és a veszély ismerete nélkül nagy hangerőre tekerve hallgatják az amúgy is nagy hangnyomás produkálására képes pop- és rockzenéket, vagy a még újabb keletű punk, techno és hardcore stílusokat, ahol minden egyes lábdobütés egy újabb agyi inzultussal ér fel. De a hangszórókon való zenehallgatás is elviselhetetlen tud lenni. Gondoljunk csak arra, amikor elmegy mellettünk egy felhúzott ablakos autó, amelynek csomagtartójából félméter körüli átmérőjű membrán nyomja a düm-dümöt úgy, hogy szinte majd leszáll a jármű teteje. Hasonló élményben lehet részünk, ha olyan helyre tévedünk (pl. egy szerencsétlenebb bevállalásunk következtében), ahol nem csak klasszikus zene lesz az est kínálatában, és éppen mikrofonpróbát tart egy együttes, melynek hangszórókból kirobbanó „zenéje” szó szerint odaszegezi az embert a székéhez. Ilyenkor menekülni támad kedvünk, mert fájdalmat érzünk. Nagyjából ezen a ponton lehet még megfogni és figyelmeztetni a hangos zenehallgatás veszélyeire a gyerekeket, amíg még érzik a finoman szólva is nem jóleső érzést. Mert bizony hamar hozzá lehet szokni ehhez is, illetve olyannyira letompítja a zaj az ember fülének érzékenységét, hogy azután már nem lesz számára zavaró. Sajnos én moziban is számtalanszor azt éreztem, hogy be kell fognom a fülem a mások által „normál” hangerőként elfogadott mérték hallatán egy film zajosabb effektekkel teli jelenetében, vagy erőteljes zenéjű főcímdalánál. De ez így van rendjén, mert a finomabb dolgokhoz szokott zenész füle érzékenyebb. Hát vigyázzunk rá!

Gyakorlati példák a hallásfejlesztésre

A gyakorlás és a zenedarabokkal való foglalatosság közben nagyon fontos, hogy célzott feladatok és aktivitást növelő módszerek kitalálásával törekedjünk a gyerekek hallásfejlesztésére. Volt már erről szó korábban, és azt gondolom, hogy bizonyára mindenki kipróbált már sokféle trükköt, hogy eredményt érjen el ezen a téren. Egy biztos, hogy a „legyen füled a hallásra” felszólítás, mint amolyan felkérés a profik világába való belépésre, idővel el fogja érni a gyerekekben, hogy a meghallgatni, megfigyelni akarás lépésről-lépésre növelje a munkára való koncentrálásuk fokát.

Jómagam is sokféle, jellemzően játékos, szórakoztató módszerrel próbálkoztam már, az elmúlt évek során végzett kutatásaim során azonban még tudatosabban figyeltem erre a fontos fejlesztési területre. Így került sor például zenei vetélkedő anyagának összeállítására, melynek a találó „Fülhegyező” címet adtam. A feladatok között volt egyszerűbb, nehezebb, csak kifinomult hallást, vagy éles szemet, máskor élénk fantáziát igénylő is. Következzék itt egy ilyen kérdéssor:

- Hány tiszta hangközt hallasz a diktált 20-ból (T4, T5, T8)?
- Milyen különbségeket hallasz a két felvételrészlet között? (azonos zenemű kétféle előadásmódjáról van szó)
- Hány különbséget látsz a két kottarészlet között? Jelöld bekarikázással és számozással a kottákban!

- Mi lehet a címe a következő daraboknak? Te milyen címet adnál, ha te lennél a zeneszerző? (három különböző karakterű és hangszerelésű művet hallhattak)

- Hogy is van ez? Próbáld kihallgatni és írd le szolmizációs jelekkel a felvételen lelassított tempóban hallható díszítést!
- Ugyanazt a részt fogod hallani háromféle előadásban. Te hogy adnád elő? Jegyezd bele a kottába az előadási jeleket!

- Három zongoramű részletet fogsz hallani, melyeknek létezik zenekari változata is. Éld át a hangszerezés izgalmait, és próbáld meg kitalálni, hogy milyen hangszerekre írhatták át?

A kreatív feladatok készítésére az online tanítás időszaka is alkalommal szolgált. Bár végig rendszeresen tartottam órákat növendékeimnek videó, gyengébb wifi jel esetén audio kapcsolat révén, mégis sokszor kényszerültünk felvételek készítésére és egymásnak elküldésére. Így tisztábban volt hallható az online kapcsolat bizonytalansága miatt sokszor kivehetetlen valós idejű játék. A felvételek elemzése és véleményezése után pedig lehetőség volt átbeszélni a következő online órán, vagy a nagyobbaknak jegyzet formájában elküldeni a javítanivalókat. Mivel új anyagot is adtam nekik, az önálló tanulás megkönnyítéséül videókat készítettem a választott zenemű lassabb tempóban és természetesen többszörösen átgondolt kéz- és ujjrenddel való eljátszása által egy állványra erősített és a billentyűzet fölé irányított mobiltelefon segítségével, melyen jól látszottak a kezek és a teljes klaviatúra. Ezek mellett heti rendszerességgel készítettem számukra egy-egy feladatsort „Heti zenei játékok” címmel, amikor is mindig valami más témakört, más feldolgozási, megfigyelési vagy tanulási szempontot állítottam a középpontba. Számos zenetörténeti, elméleti kérdést is feltettem, de sok volt köztük a zenehallgatást, célzott megfigyelést igénylő játék is. A humor is mindig jelen volt a feladatokban, egyik kedvencük volt a zenei témájú anekdotákról szóló kérdéssor. Az alábbinál épp Kodály nevét kellett kitalálniuk: *Kitől származhat ez a mondás? „Jó mérnök, vegyész stb. lehet valaki, ha tizenöt éves koráig rá sem gondol. De zeneértő nem lehet, ha hatéves korában (s játékosan még előbb) nem kezdik rendszeresen nyitogatni-gyakorolni a fülét.”*²

² Kodály Zoltán: Közönségnevelés. Megjelent a Köznevelés c. folyóiratban, XIV. évfolyam 15. szám, 1958.

A legizgalmasabbak a kotta segítségével, csakis hallás utáni megtanulással járó feladatok voltak. Egyik alkalommal Kadosa néhány ütemes kis etűdjét küldtem el nekik többféle tempóban az alábbi instrukciók kíséretében (természetesen nem árultam el a szerzőt és a címet): „Küldök egy zeneművet négyféle tempóban, amit többszöri meghallgatás után, azaz hallásból kellene megtanulnotok zongorázni. Kottát ne is keressetek, hiszen most tényleg a hallásfejlesztés a cél, és arra lennék kíváncsi, hogy mennyi idő alatt (hányadik meghallgatás után) és mennyire pontosan tudjátok megtanulni a művet (akár csiga tempóban, és akár csak egy részletét is lehet, ha az egészszel nem végeznétek!). Segítségképpen elárulom, hogy a darab összesen csak 16 ütemes, 2/4-es ütemmutatóval van lejegyezve, és az utolsó két ütem kivételével végig váltott kézzel kell játszani. Az eredeti verziót jelöli a Tempo100 elnevezés, de ha ez túl gyors lenne, készítettem 3 lassabb változatot is, 90, 80, illetve 70 %-os sebességgel.” Mind közül csak egy BTM-es növendékem nem tudta tökéletesen megtanulni a darabot, viszont ő is helyesen kihallgatta a mű legnagyobb részét.

Más alkalommal pedig a *Régi táncok gyermekeknek* című kötet felvételeiből küldtem el számukra egy válogatást, összesen 10 két- és háromszólamú barokk táncot. A feladat az volt, hogy mindegyiket hallgassák meg, majd válasszák ki a nekik leginkább tetszőt. Először meg kellett állapítani a darab hangnemét és ütemmutatóját, amit ellenőrzésül megírtak nekem. Ezután néhány támpontot adván mindegyikükre rábízta a teljesen önállóan, hallás alapján való megtanulását. A feladatot a téli szünet második felében adtam, többen viszont csak az új évben nyitották meg az email-ben csatolt küldeményem. Még így is nagyszerű dolgokat tapasztaltam már az első találkozásunkkor: a jobb kezét mindenki tökéletesen tudta, a bal kéz a többségnél készüléfében volt, egyikük azt is végigjátszotta, csak néhány nehezebben kihallgatható, többszólamúvá fejlődő ütem játékmódját, logikáját kellett neki megmutatni, hogy mely hangokat hagyjuk letartva és melyeket engedjük el. Egyik fiú két kézzel tudta a háromszólamú darabot. Egyetlen hibája volt, hogy az átkötésekből továbbmenő bal kéz kétszólamúságában egy hangot kihagyott, amit miután megmutattam neki, ott helyben kotta nélkül javított. Elmondása szerint csak a megelőző nap foglalkozott a feladattal, tehát valószínűsíthető, hogy a lehallgatás utáni többszöri fejből való eljátszás során „kopott el” az a bizonyos hang. Ő meglehetősen mozgékony és türelmetlen az órán, nem is gyakorol sokat, viszont nagyon eszes és jó fülű. Egy kislány pedig – akinek talán a legjobb hallása van mind közül, viszont gyakorolni csak azt hajlandó, ami igazán leköti figyelmét – csupán csak 2-3-szor hallgatta meg a felvételt, utána az 1

héttel később sorra kerülő órán csak kifejezett kérésemre próbálgatta visszaidézni az általa választott művet. Mindennel egyből két kézzel próbálkozott, nem szólamonként, nem struktúrákban gondolkodva építette fel a darabot, hanem elsődlegesen a harmóniai folyamatot követve idézte fel. Kicsit ugyan akadozva, de végig tudta játszani az egészet, bizonytalansága pedig csupán a két periódus utolsó előtti ütemeiben volt, amelyek mind közül a legnehezebben kihallgathatók és egymással a legkönnyebben összekeverhetőek voltak. Beszéltük is egymás között, hogy ha még 1-2 ellenőrző meghallgatásra rászánja magát, biztosan tökéletesen megtanulta volna a darabot. Esetében azonban az ilyesmi pusztán csak játék, s bár tetszett neki a mű, sok időt az ilyen jellegű feladatokra soha nem szánna. A választható művek között olyanok voltak, mint Couperin Kakukk-ja, Pachelbel fisz-moll Sarabande-ja, Zipoli d-moll Menüettje. Mindegyikük legalább két periódusnyi megtanulandó új anyagot tartalmazott, az ismétlések által a leghosszabb elérhette a 32 ütemet. Nehézségi fokuk az ügyesebb 2.-3. osztályos zeneiskolások szintjének felelne meg. A gyerekek szinte egyöntetűen élvezték a feladatot, üdítően hatott rájuk. Ha ugyanezeket a darabokat egyik óráról a másikra kottából való tanulással adom fel, nem biztos, hogy születnek volna ilyen hamar hallható eredmények, és nyilván nem azért, mert ne tudnának kottát olvasni (bár nem mindegyiknek kedvenc időtöltése a hangok kibogarászása). Az újszerű megközelítés, a zenehallgatás élményszerűsége, az odafigyelést jobban igénylő aktivitás és természetesen a kifinomultabb zenei hallásuk mind hozzájárulhatott ehhez. Tapasztalataim alapján a kevésbé jó hallásúaknál is igen fejlesztő hatásúak az ilyen jellegű feladatok, csak a hallgatandó művek nehézségi szintjét, hosszát, szerkesztésmódját kell jól eltalálnia a tanárnak, hogy ne legyen túlzottan nehéz a gyerekek számára.

Gyakori kérésem növendékeim felé – főleg hosszabb szünetek idejére –, hogy zenehallgatás útján válasszanak maguknak új darabot. Volt, hogy „A gyermek Mozart” kötetből, máskor kétféle Bach kiadvány darabjai közül választhattak egy művet, sőt, még Czerny Könnyű technikai gyakorlatai közül is kértem tőlük olyat, amit még nem tanultak. Ilyenkor mindig kiindulópontnak tekintettük a teljes kötet több részletben, kottával a kézben történő meghallgatását. Négykezesekkel is kísérleteztünk úgy, hogy rendelkezésükre állt a darabok primo, secondo és tutti változatának felvétele. Utóbbi természetesen az összkép kialakításában, a kiválasztásban segítette őket, mivel a darab mellett a szólamot is ők választhatták ki. Majd ha már megtanulták (ebben az esetben kottából) a teljes szólamot, elkezdhatték összejátszani a másikkal, amit tabletről, mobiltelefonról, laptopról akár lassított tempóban indíthattak el. Az együttjáték

segítésére 1-2 ütem metronóm bevezetést kaptak mindegyik felvételen, így könnyebb volt belépniük és képzeletben együttjátszani otthon is a tanárukkal. Ugyancsak hasznát vettük az alkalmazások közül azoknak, amelyek a tempóváltoztatás mellett transzponálásra is képesek. Néhány könnyebb zenedarabot, amit már eredeti hangnemben jól ismertek, a transzponált változat meghallgatása után többségében sikerrel tették át más hangnembe a hangszeren is. Játéknak, kísérletezésnek és természetesen fülgyakorlatnak is remek feladat! Azon túl, hogy a fenti próbálkozások során jóval több időt töltöttek zenehallgatással, mint máskor, az önálló választás lehetősége miatt jóval nagyobb motivációt és zongorázási kedvet tapasztaltam részükről a tanulási időszakban.

Meggyőződésem szerint a hallásgyakorlatok egy részének szorosan össze kell kapcsolódnia a fantáziafejlesztéssel is, mely nagyban hozzájárul a belső hallás fejlődéséhez is. Így kaptak több ízben is olyan leckét, amikor egy hallott vagy látott zenei részlet alapján kellett elképzelni, kitalálni, majd a következő héten bemutatni a lehetséges folytatást. Két kottapéldát hoznék fel az alábbiakban, amelyekre sokféle megoldás született. Többen játszi könnyedséggel kitalálták a szerkesztés logikáját és pontosan adták vissza a szerző szerinti folytatást, míg mások olyan ügyes alternatív megoldásokat találtak ki, hogy azokon legalább annyira elcsodálkoztam, és csakis őszinte elismerésemet tudtam kifejezni feléjük. A játékos kísérletekben részt vevő növendékek 3-5 éve zongorázó „A” tagozatos 5-8. osztályosok voltak.

The image shows two musical staves for piano in 3/4 time, key of D major. The first staff is marked *p dolce* and *sempre*. It features a sequence of chords and melodic lines with fingerings (1-5) and accents. The second staff continues the piece with a repeat sign and a final melodic phrase.

The image displays three staves of musical notation. The first staff is a single melodic line in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It features a slur over a sequence of notes with fingerings 2, 3, 2, 3, 1. The second staff consists of two staves (treble and bass clefs) with a key signature of one sharp and common time. It includes dynamic markings 'mf ben ritmato' and 'pp', along with various slurs and fingerings (1, 1, 2, 1, 3, 2). The third staff is another two-staff system (treble and bass clefs) with the same key signature and time signature, showing further melodic and harmonic development with slurs and fingerings (5, 9, 9, 9, 3, 5, 9, 1).

Számos növendék esetében komoly akadályokat gördít a hangszeres tanulásuk elé, ha valamilyen részképességzavarral vagy komplex tanulási zavarral rendelkeznek. Leggyakoribb a diszlexia, mely bizonyítottan nem csak a szövegek, írások olvasásában hátráltatja őket, ezért sokuknak a kottaolvasással, a vizuális percepcióval, a zenei folyamatok értelmezésével és a szövegértéssel is vannak gondjaik. Számukra kifejezetten nagy segítséget jelenthet a sok zenehallgatás és a részletező, elemző hallás általi megtanulással való próbálkozás. Saját gyakorlatomban teljesen különböző volt, hogy melyiküknél milyen nehézségű darabok esetében értem el sikereket, mindenesetre lényegesen hamarabb voltak képesek átvergődni a darabok ismerkedése során a kezdeti olvasási és lejátszási nehézségeken, és nem csak a BTM-es és SNI-s gyerekek, hanem a lustább természetűek is örömmel fogadták a segítségképpen felajánlott és kipróbált módszereket. A hallás alapján történő visszajátszás mellett természetesen azonnal igyekeztünk a kottában való beazonosításra, a már ismert motívumok kikeresésére, leolvasására. Volt, akinek ezáltal jóval könnyebben, míg másoknak így is nehezen ment a kottából való követés és visszajátszás. Kikövetkeztethető, hogy utóbbiak mindig

lényegesen jobb eredményt produkáltak, ha nem a kottából, hanem memoriterként kellett előadniuk a már megtanultakat.

Fontosnak tartom, hogy a tanulási zavarokban szenvedők fejlesztése érdekében egyre mélyebbre ássunk és minél többen próbáljunk meg tapasztalatokon alapuló megfigyeléseket tenni, bevált módszereket és gyakorlatokat rendszerekbe foglalni, azokat kollégáinkkal megosztani. Meglátásom szerint kiemelt szerepe van a kreatív hallásfejlesztő gyakorlatoknak a felzárkóztatások során és a különféle hátrányok lefaragása terén. Elég, ha csak a vakokra, gyengén látókra gondolunk, kiknek jellemzően nincs is más lehetőségük, csak a hallás utáni zenetanulás, különösen, ha nem férhetnek hozzá Braille-kottához, vagy épp annak megfejtésével vannak nehézségeik.

A szerző, Dr. Dominkó István zongoraművész, mesterpedagógus, oktatási szakértő, a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola zongoratanára. Ösztöndíjprogramjáról és elérhetőségeiről az alábbi weboldalon olvasható több információ:

<https://osztondij.mma-mmki.hu/felhasznalo/75d4f1cb6a250ed33debed86a2eeb92a>

